

Sygn. akt I PK 269/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 czerwca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Gersdorf (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. K.
przeciwko Urzędowi Miejskiemu w C.
o odprawę rentową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 czerwca 2011 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Ł.
z dnia 31 sierpnia 2010 r.,

- 1) oddala skargę kasacyjną;**
- 2) zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 900 zł (dziewięćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w Z. wyrokiem z dnia 28 czerwca 2010 r. oddalił powództwo W. K. o zasądzenie od pozwanego Urzędu Miejskiego w C. kwoty 34.020 zł z odsetkami tytułem odprawy rentowej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że pismem z dnia 31 sierpnia 2009 r. Burmistrz C. wypowiedział sekretarzowi gminy W. K. umowę o pracę z dnia 15 października 1990 r. z powodu utraty zaufania do niej jako pracownika samorządowego spowodowanej brakiem jej zaangażowania w kierowanie i nadzór nad pracą Urzędu Miejskiego oraz sprawy dotyczące gminy C. Na skutek odwołania od tego wypowiedzenia Sąd Rejonowy w Z. wyrokiem z dnia 10 grudnia 2009 r. przywrócił powódkę do pracy w pozwanym Urzędzie Miejskim w C. W postępowaniu apelacyjnym toczącym się przed Sądem Okręgowym w Ł. doszło w dniu 13 kwietnia 2010 r. do zawarcia między stronami ugody, zgodnie z którą W. K. wyraziła zgodę na zapłatę przez stronę pozwaną odszkodowania w wysokości 34.000 zł, zamiast przywrócenia do pracy. W uzasadnieniu postanowienia o umorzeniu postępowania Sąd Okręgowy wskazał, że ugoda w kształcie ustalonym przez strony jest dopuszczalna i nie narusza słusznego interesu pracownika, zaś „poczynione przez Sąd Rejonowy ustalenia procesowo mogły się przełożyć tylko na częściowe uwzględnienie apelacji – wypowiedzenie stosunku pracy w zakresie dotyczącym sekretarza gminy było skuteczne, przy jednoczesnym stwierdzeniu braku podstaw do rozwiązania stosunku pracy z powódką jako pracownikiem mianowanym”. W dniu 29 kwietnia 2010 r. powódka zwróciła się do Burmistrza C. o wypłatę odprawy w związku z przejściem na rentę z tytułu niezdolności do pracy. Renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy została przyznana powódce od miesiąca września 2009 r. decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 2009 r. W.K. pobiera to świadczenie od 1 grudnia 2009 r., pozostając jednocześnie w zatrudnieniu w wymiarze 9,56/18 etatu w Zespole Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych [...].

W takim niespornym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że między rozwiązaniem stosunku pracy łączącego strony a przejściem powódki na rentę nie ma związku wymaganego przez art. 38 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 21 listopada 2008

r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 233, poz. 1458 ze zm.). Do rozwiązania stosunku pracy doszło bowiem w istocie na podstawie decyzji samej powódki, która zdecydowała się odstąpić od żądania przywrócenia do pracy i w zamian za kwotę sześciomiesięcznego wynagrodzenia, tj. 34.000 zł, zaakceptowała rozwiązanie stosunku pracy, zawierając ugodę sądową. Taką decyzją „zatwierdziła” wypowiedzenie umowy o pracę z przyczyn wskazanych w piśmie z dnia 31 sierpnia 2009 r., niepozostające w żadnym związku z jej przejściem na rentę.

Rozpoznając sprawę na skutek apelacji powódki, Sąd Okręgowy w Ł. wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2010 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego Urzędu Miejskiego w C. na rzecz W. K. kwotę 34.020 zł z ustawowymi odsetkami od 1 grudnia 2009 r. do dnia zapłaty.

Sąd odwoławczy wskazał, że z art. 38 ust. 3 ustawy o pracownikach samorządowych wynika, iż pracownicy samorządowi w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy mają prawo do jednorazowej odprawy w wysokości określonej w punktach 1 - 3. W ocenie Sądu Okręgowego, przepis art. 38 ust. 3 ustawy o pracownikach samorządowych, podobnie jak art. 92¹ § 1 k.p., uzależnia nabycie prawa do odprawy pieniężnej od zaistnienia związku z przejściem pracownika na rentę z tytułu niezdolności do pracy lub emeryturę, „przy czym dyspozycja art. 92¹ § 1 k.p. wskazuje na związek pomiędzy ustaniem zatrudnienia a przejściem na emeryturę lub rentę”. Zdaniem Sądu drugiej instancji, biorąc pod uwagę funkcje, zakres i cel obu tych przepisów, nie ma racji pozwana, twierdząc że w rozpoznawanej sprawie „nie ma zastosowania orzecznictwo Sądu Najwyższego wydane na gruncie art. 92¹ k.p.”. Regulacja zawarta w art. 38 ust. 3 ustawy o pracownikach samorządowych stanowi bowiem w istocie powtórzenie „zasady wyrażonej w art. 92¹ k.p.”, z tym że jako szczególna ustanawia wyższy wymiar odprawy, uzależniony od legitymowania się określonym stażem pracy. W bogatym dorobku judykatury wskazywano, że związek między ustaniem stosunku pracy a nabyciem prawa do emerytury lub renty może mieć charakter nie tylko przyczynowy, ale i czasowy oraz funkcjonalny. Pojęcie przejścia na emeryturę lub rentę interpretowane jest zatem w kategoriach obiektywnych, co oznacza, że nie jest ważny zamiar pracownika skorzystania z tych świadczeń, lecz rzeczywisty, obiektywny skutek w postaci skorzystania z przyznanego świadczenia w związku z

ustaniem stosunku pracy. Sekwencja zdarzeń zaistniałych w niniejszej sprawie wskazuje na następstwo w czasie między rozwiązaniem stosunku pracy (wypowiedzenie z dnia 31 sierpnia 2009 r. ze skutkiem na dzień 30 listopada 2009 r.) a uzyskaniem przez powódkę prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy (od dnia 1 września 2009 r. z podjęciem wypłaty świadczenia od 1 grudnia 2009 r.).

Sąd Okręgowy podniósł nadto, że o związku funkcjonalnym można mówić nawet wówczas, gdy rozwiązanie stosunku pracy następuje przed spełnieniem warunków uprawniających do emerytury lub renty, ale nabycie prawa i przyznanie świadczenia po ustaniu zatrudnienia jest konsekwencją sytuacji bezpośrednio poprzedzającej rozwiązanie stosunku pracy. Wyrażenie „w związku” jest bowiem szersze od wyrażenia „z powodu” i pozwala objąć prawem do odprawy te sytuacje, w których rozwiązanie stosunku pracy nie zbiega się ściśle w czasie z nabyciem przez pracownika prawa do emerytury lub renty. W tym kontekście Sąd drugiej instancji zauważył, że niezdolność powódki do pracy prowadząca do nabycia przez nią prawa do renty została stwierdzona w czasie trwania stosunku pracy (wrzesień 2009 r.) i miała charakter przyczyny decydującej, tj. ze swej istoty przyczyny sprawczej, prowadzącej do skorzystania przez powódkę z uprawnień do renty. Renta, która została przyznana W. K. od 1 września 2009 r., miała związek ze schorzeniami, na jakie cierpiała jeszcze w okresie zatrudnienia u strony pozwanej. Wypłata renty została zawieszona do dnia 1 grudnia 2009 r., tj. do dnia upływu okresu wypowiedzenia. Między ustaniem zatrudnienia a przejściem powódki na rentę nie nastąpiło żadne zdarzenie, które by tę łączność przerwało, wobec czego strona pozwana nie może uchylić się od wypłaty odprawy rentowej.

W wywiedzionej od wyroku Sądu Okręgowego skardze kasacyjnej strona pozwana zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, polegającą na przyjęciu, że ustanie stosunku pracy powódki nastąpiło w związku z uzyskaniem – wobec spełnienia warunków uprawniających do renty z tytułu niezdolności do pracy – prawa do tego świadczenia i między ustaniem tego stosunku pracy a przejściem na rentę nie nastąpiło żadne zdarzenie, które by tę łączność przerwało oraz naruszenie prawa procesowego polegające na niezastosowaniu art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c.,

przez pominięcie w uzasadnieniu wyroku, dokonującego zmiany ustaleń faktycznych poczynionych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, oceny części materiału dowodowego, co mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Opierając skargę na takich podstawach, pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji powódki od wyroku Sądu Rejonowego i zasądzenie od powódki na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono w szczególności, że stosunek pracy powódki ustał wskutek rozwiązania go przez stronę pozwaną pismem z dnia 31 sierpnia 2009 r. za wypowiedzeniem, którego okres upłynął 30 listopada 2009 r. Rozwiązanie przez pracodawcę stosunku pracy nastąpiło z konkretnej i wskazanej w piśmie przyczyny, tj. utraty zaufania do powódki wynikającej z braku jej zainteresowania i zaangażowania w sprawy dotyczące funkcjonowania oraz nadzoru Urzędu Miejskiego, a także samej gminy C. Okoliczności te stanowiły wyłączny motyw rozwiązania z powódką stosunku pracy, niepozostający w jakimkolwiek związku z uznaniem powódki za częściowo niezdolną do pracy oraz przyznaniem jej z tego tytułu prawa do renty. Przy ocenie związku między ustaniem zatrudnienia a przejściem pracownika na rentę nie można pominąć powodów rozwiązania stosunku pracy. W doktrynie podkreśla się, że prawo do odprawy emerytalno – rentowej nie przysługuje w przypadku rozwiązania stosunku pracy z wyraźnie określonych przyczyn, innych niż nabycie uprawnień do świadczeń emerytalnych bądź rentowych. Treść zawartej między stronami ugody w sprawie toczącej się na skutek odwołania powódki od dokonanego jej wypowiedzenia nie pozostawia wątpliwości, że ostateczną i definitywną przyczyną ustania stosunku pracy była jej świadoma decyzja zaaprobowania rozwiązania z nią umowy o pracę ze wskazanych w nim powodów. Przejście powódki na rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy nie pozostaje zatem w związku z rozwiązaniem z nią stosunku pracy. Wykładnia art. 38 ust. 3 ustawy o pracownikach samorządowych dokonana przez Sąd Okręgowy nie uwzględnia tych okoliczności, wobec czego oparte na niej stanowisko jest wadliwe.

Skarżąca podniosła nadto, że Sąd odwoławczy całkowicie pominął pismo pozwanej z dnia 31 sierpnia 2009 r. o rozwiązaniu stosunku pracy ze wskazanymi tam przyczynami wypowiedzenia, a także dowód z ugody sądowej zawartej między stronami w dniu 13 kwietnia 2010 r. Wbrew przepisowi art. 328 § 2 k.p.c. nie uzasadnił, dlaczego tym istotnym dla sprawy dowodom, na których rozstrzygnięcie oparł Sąd Rejonowy, odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Skutkiem takiego działania Sądu Okręgowego był brak rzetelnej oceny wystąpienia przesłanek nabycia przez powódkę prawa do odprawy rentowej, co miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od strony pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie wskazać należy, że skarga kasacyjna została rozpoznana na posiedzeniu niejawnym, a nie na rozprawie, o co wnioskował skarżący, bo zgodnie z art. 398¹¹ § 1 k.p.c., uwzględnienie takiego wniosku uwarunkowane jest występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Strona pozwana powołała się co prawda na taką przesłankę, wskazując że „istotnym zagadnieniem prawnym, wymagającym zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, jest odpowiedź na pytanie, czy rozwiązanie przez pracodawcę stosunku pracy z zachowaniem okresu wypowiedzenia, jakie nastąpiło z konkretnej i uzasadnionej przyczyny – innej niż przejście pracownika na rentę, oraz odstąpienie przez pracownika w ugodzie sądowej od żądania uznania takiego wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne pozostaje w związku z przejściem pracownika na rentę z tytułu niezdolności do pracy (art. 38 ust. 3 ups)”, ale nie można uznać, że to pytanie w istocie jest zagadnieniem prawnym. Zagadnienie prawne winno bowiem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego

2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147). Z uwagi na odniesienie sformułowanych przez skarżącą wątpliwości do konkretnych okoliczności faktycznych występujących w niniejszej sprawie nie ma zaś możliwości wytyczenia ich abstrakcyjnego rozwiązania rozumianego jako rozstrzygnięcie o istotnym zagadnieniu prawnym. W istocie chodzi bowiem jedynie o właściwe zastosowanie art. 38 ust. 3 ustawy o pracownikach samorządowych przy ustalonych w sprawie okolicznościach faktycznych.

Przechodząc do podstaw kasacyjnych, przypomnieć należy, że uprawnienia pracowników samorządowych do odprawy emerytalno – rentowej nie są regulowane przepisami Kodeksu pracy, lecz wynikają z art. 38 ust. 3 ustawy o pracownikach samorządowych, zgodnie z którym jednorazowa odprawa przysługuje w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy. Przejściem na emeryturę lub rentę jest zamiana statusu pracownika lub pracownika – emeryta (rencisty) na status wyłącznie emeryta (rencisty). Następuje ono zawsze i tylko przez ustanie stosunku pracy. Dopóki bowiem trwa stosunek pracy osoba pobierająca emeryturę (rentę) nie przestaje być pracownikiem. Ani nabycie przez pracownika prawa do emerytury (renty), ani przyznanie świadczenia, ani nawet jego wypłata nie stanowią zdarzeń powodujących ustanie zatrudnienia. Pracownik pobierający emeryturę (rentę) w czasie nieprzerwanie trwającego stosunku pracy przechodzi więc na emeryturę (rentę) dopiero po ustaniu tego zatrudnienia. Przesłanką nabycia prawa do odprawy przez pracownika samorządowego jest zatem istnienie związku między ustaniem stosunku pracy a przejściem na emeryturę lub rentę. Związek ustania stosunku pracy z przejściem na emeryturę lub rentę nie jest tym samym, czym rozwiązanie stosunku pracy z powodu przejścia na emeryturę lub rentę. Wbrew twierdzeniom skarżącego, nabycie prawa do jednego z tych świadczeń, a właściwie przyznanie go, nie musi wobec tego stanowić przyczyny rozwiązania stosunku pracy. Jak trafnie stwierdził Sąd Okręgowy, związek między ustaniem stosunku pracy a nabyciem prawa do emerytury lub renty może mieć charakter czasowy (ustanie stosunku pracy zbiega się w czasie z nabyciem prawa do świadczenia niezależnie od przyczyny rozwiązania stosunku pracy), przyczynowy (ustanie stosunku pracy następuje dlatego, że pracownikowi przysługuje prawo do świadczenia), bądź czasowo-

przyczynowy (przyczyną rozwiązania stosunku pracy jest nabycie prawa do emerytury lub renty i rozwiązanie następuje w chwili przyznania świadczenia). Między rozwiązaniem stosunku pracy a nabyciem prawa do świadczenia może zachodzić także związek funkcjonalny (w istocie przyczynowo-czasowy) - rozwiązanie stosunku pracy następuje wprawdzie przed ustaleniem prawa do świadczenia, ale przyznanie świadczenia jest konsekwencją sytuacji bezpośrednio poprzedzającej ustanie zatrudnienia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 1989 r., III PZP 19/89, OSNCP 1990 nr 4-5, poz. 61 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 1993 r., I PRN 111/93, OSNCP 1994 nr 12, poz. 243).

Skoro zaś z ustaleń faktycznych poczynionych w niniejszej sprawie wynika, że stosunek pracy między powódką a pozwaną ustał w dniu 30 listopada 2009 r., a w dniu 1 grudnia 2009 r. powódka przeszła na rentę z tytułu niezdolności do pracy (w tym dniu podjęto wypłatę uprzednio przyznanego jej świadczenia rentowego), to prawidłowo Sąd Okręgowy uznał, że pomiędzy ustaniem stosunku pracy a przejściem przez powódkę na rentę istniał bezpośredni związek czasowy, który był wystarczający do nabycia przez nią odprawy rentowej, niezależnie od przyczyn, jakie doprowadziły do ustania stosunku pracy.

Z tych względów zarzuty skarżącego zmierzające tak w ramach pierwszej, jak i drugiej podstawy kasacyjnej do wykazania, że przyczyną rozwiązania stosunku pracy nie było przejście powódki na rentę z tytułu niezdolności do pracy, nie mogły doprowadzić do uwzględnienia skargi.

Mając to na uwadze Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.